

SECȚIUNEA IV.

LEXICOLOGIE, LEXICOGRAFIE, SEMANTICĂ ȘI TERMINOLOGIE

CZU:811.135.1'272

<https://doi.org/10.52505/filomod.2025.22>

VALENȚE ETNOLINGVISTICE ALE FRAZEOLOGIEI TERMENULUI „RÂIE”

Aura LOVIN (COMORAȘU)

ORCID: 0000-0002-3589-2534

Școala de Studii Doctorale,
Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău

Rezumat. *Lucrarea de față propune o analiză etnolingvistică a frazeologiei termenului „râie” în limba română, prin examinarea expresiilor idiomatice, a proverbelor și a invocațiilor de tip blestem din vorbirea populară. Totodată, studiul își propune să evidențieze modul în care limbajul reflectă și structurează percepțiile colective asupra bolii, prin mecanisme de metaforizare și personificare. Această cercetare se înscrie în sfera etnolingvisticii, disciplină care, potrivit viziunii lui Eugen Coșeriu, investighează variația și varietatea limbajului în strânsă legătură cu civilizația și cultura unei comunități. Plecând de la relația fundamentală dintre limbă și cultură, studiul se axează pe dimensiunea lingvistică a expresivității populare, evidențiind importanța „cunoașterilor” colective despre realitate în articularea construcțiilor frazeologice. Demersul urmărește să identifice semnificațiile implicite ale imaginilor legate de boală din structurile frazeologice și să evidențieze relațiile lor cu alte categorii culturale, prin analiza interacțiunii dintre cunoașterea empirică și reprezentarea lingvistică. În acest context, termenul „râie” este analizat ca simbol al impurității morale, al suferinței persistente și al pedepsei divine, fiind integrat într-un imaginar rural în care boala devine marcă axiologică negativă. Frazeologia populară funcționează ca un vector de transmisie culturală, codificând relația dintre experiența empirică a bolii, normele comunitare și expresivitatea specifică limbajului popular.*

Cuvinte-cheie: *boală, etnolingvistică, expresie, imaginar, culturalitate.*

Ethnolinguistic Valences of the Phraseological Use of the Term „Râie”

Abstract. *This paper presents an ethnolinguistic analysis of phraseological expressions associated with the Romanian term "râie" (scabies), focusing on idioms, proverbs, and curse-like invocations found in folk discourse. The study aims to demonstrate how language both reflects and shapes collective perceptions of illness through processes of metaphorization and personification. Positioned within the field of ethnolinguistics – understood, following Eugen Coșeriu, as the study of linguistic variety and multiplicity in close connection with*

a community's culture and civilization – this research explores the linguistic dimension of folk expressivity and emphasizes the role of shared cultural knowledge in shaping phraseological constructions. The analysis seeks to uncover the implicit meanings embedded in disease-related imagery within phraseological structures and to trace their links to broader cultural categories. This is achieved by examining the interplay between empirical knowledge and linguistic representation. Within this framework, the term "râie" is interpreted as a symbolic marker of moral impurity, enduring suffering, and divine punishment, situated within a rural worldview in which illness assumes a negative axiological function. Folk phraseology is thus viewed as a vehicle of cultural transmission, encoding the relationship between lived experience, communal norms, and the expressive potential of vernacular language.

Keywords: *disease, ethnolinguistics, expression, imaginary, culturality.*

Frazeologia reprezintă o ramură a lingvisticii dedicată analizei unităților frazeologice, cum ar fi expresiile, locuțiunile, proverbele și alte structuri lingvistice fixe, al căror sens nu poate fi înțeles pe deplin doar prin examinarea elementelor lor individuale. Prin termenul *frazeologie* se înțelege totalitatea structurilor frazeologice proprii unei limbi, același nume servind și pentru disciplina care studiază aceste unități.

De-a lungul timpului, studiul frazeologiei a fost o preocupare constantă atât în domeniul lingvisticii europene, cât și în cel al lingvisticii românești. Printre numele de referință se numără O. Jespersen, A. Sechehay, Ch. Bally, L. A. Baudouin de Courtenay, F. F. Fortunatov, A. A. Șahmatov, V. V. Vinogradov, A. I. Molotkov. În ceea ce privește lingvistica românească, contribuții semnificative au adus B. P.-Hasdeu, Al. Philippide, L. Șăineanu, I.-A. Candrea, I. Iordan, Florica Dimitrescu, Th. Hristea, St. Dumistrăcel, Șt. Moldoveanu, Gh. Colțun, Gh. Popa, Cristinel Munteanu și Petronela Savin.

După Eugeniu Coșeriu, frazeologia reprezintă o disciplină independentă, având propriul său obiect de studiu și metode specifice de cercetare (Coșeriu, 2000, pp. 258-259). Frazeologia, așa cum a fost definită în cadrul tradiției lingvistice, reflectă perspectiva limbii istorice, reprezentând un mod particular de exprimare al unei comunități.

Eugeniu Coșeriu explorează tema frazeologiei dintr-o perspectivă distinctă față de contribuțiile lingvistice anterioare. Acesta inversează principiul lui Ferdinand de Saussure, care considera limba ca unitate de referință pentru toate formele de exprimare lingvistică, și privilegiază vorbirea ca modalitate de manifestare a limbajului. Lingvistul include obiectul frazeologiei în categoria discursului repetat care reprezintă „tot ceea ce în vorbirea unei comunități se repetă într-o formă mai mult sau mai puțin identică sub formă de discurs deja făcut sau combinație mai mult sau mai puțin fixă, ca fragment, lung sau scurt a «ceea ce s-a spus deja»” (Coșeriu, 2000, pp. 258-259). În viziunea marelui lingvist, „un discurs concret poate fi analog adeseori unui tablou realizat, în parte ca [un] colaj; în tablou, pe

lângă porțiuni executate cu tehnica pictorului care pictează, pot exista deopotrivă fragmente luate din alte tablouri, pictate de către alți pictori” (Coșeriu, 2000, p. 259), observații reformulate astfel: „vorbirea este ca un fel de pictură cu colaj simultan, adică, în parte, este tehnică actuală și în parte sunt bucăți de vorbire deja existente și duse, ca să zicem așa, de tradiție, în toate aceste expresii, locuțiuni fixe, în proverbe, citate ș.a.m.d.” (Coșeriu, 1994, p. 55). Aparțin discursului repetat: citate, „repetarea unor fragmente de texte literare sau altele – cunoscute ca atare”, proverbe, locuțiuni fixe, wellerisme, adică „expresii introduse de (sau însoțite de) unele formule” și care „au pretenția că se referă la o reacție verbală a cuiva într-o anumită situație”, anumite sintagme, perifrazele lexicale, formule tradiționale de comparație, cu precizarea că ultimele trei forme enunțate ar putea constitui „un compartiment autonom al competenței idiomatice” (Coșeriu, 2000, pp. 259-262). Discursul repetat, conform viziunii lui Eugeniu Coșeriu, reprezintă, prin urmare, obiectul analizei vorbirii (Coșeriu, 1994, p. 62).

În perspectiva marelui lingvist, noțiunea de *discurs repetat* este corelată cu etnolingvistica, pe care o consideră o disciplină lingvistică ce analizează variația și varietatea limbajului în strânsă legătură cu civilizația și cultura unei societăți, ilustrând modul în care o anumită organizare lexicală reflectă un tip specific de experiență și de înțelegere intuitivă a realității (Coșeriu, 1994, p. 133).

În *Lexic românesc. Cuvinte, metafore, expresii*, Stelian Dumistrăcel propune un demers de tip etnolingvistic pentru a stabili o tipologie a idiotismelor, diferențiind expresiile imaginare, ce au luat naștere ca figuri de stil propriu zise, de expresiile copii ale realității, care au reprezentat inițial formule „tehnice”, reflectând elemente ale cotidianului și a căror funcție stilistică este una derivată (Dumistrăcel, 1980, pp. 136-137). Stelian Dumistrăcel se oprește cu precădere asupra expresiilor copii ale realității, al căror suport lexical este sau nu marcat temporal prin prezența cuvintelor ieșite din uz, a arhaismelor sau a elementelor lexicale recent pătrunse în limbă, a neologismelor (Savin, 2011, p. 32).

Articolul de față propune o analiză etnolingvistică a frazeologiei asociate termenului *râie* în limba română, analizând expresiile idiomatice, proverbele și invocațiile de tip blestem din registrul oral tradițional. Obiectivul principal constă în evidențierea modului în care limbajul popular reflectă, modelează și transmite percepțiile colective asupra bolii, prin intermediul unor mecanisme expresive precum metafora și personificarea. Analiza își propune să identifice valențele semantice și simbolice ale termenului *râie* în imaginarul comunităților tradiționale, interpretând această boală nu doar ca realitate medicală, ci și ca simbol al impurității, al suferinței persistente sau al pedepsei divine. În acest sens, expresiile frazeologice devin purtătoare ale unei axiologii negative, integrând *râia* într-un sistem cultural în care boala reflectă deviația de la norme, frica de contaminare sau sancțiunea morală.

Frazeologia populară funcționează astfel ca un vector de transmitere culturală, codificând relația dintre experiența empirică a bolii, structurile de gândire colectivă

și expresivitatea limbajului cotidian. Prin analiza acestor expresii, studiul aduce în prim-plan un corpus lingvistic încărcat de semnificații culturale, contribuind la o înțelegere mai profundă a felului în care limba conservă și exprimă mentalitățile tradiționale legate de sănătate, suferință și ordine morală.

Structurile frazeologice bazate pe imagini referitoare la afecțiunile omenești vor fi examinate din perspectiva subordonării lor la anumite paradigme de semnificare, ca rezultat al rolului pe care boala îl joacă în relația dintre cultură și natură. Acest fapt va fi realizat prin înțelegerea sensului frazeologic ca un proces în două etape: prima etapă se referă la sensul literal, lexicalizat, convențional, accesat automat (Ariel, 2002, p. 397), iar a doua etapă se concentrează pe sensul frazeologic, „derivat” și „figurativ”, care se bazează în principal pe metaforă și metonimie, elemente esențiale ale frazeologiei în toate limbile.

În acest context, noi interpretăm termenul „figurativ” conform sensului atribuit de Dobrovol'skij și Piirainen. O relație este considerată figurativă doar dacă include o componentă a imaginii. Această componentă a imaginii se referă la structura conceptuală care facilitează legătura între sensul literal și cel frazeologic al unității figurative; astfel, sensul frazeologic trebuie să păstreze urme ale sensului literal pe care le moștenește (D. Dobrovol'skij, E. Piirainen, 2005, p. 14). Aceste urme ale sensului literal sunt esențiale în demersul nostru etnolingvistic, deoarece ele conțin „cunoașterea despre lucruri”, fundamentală pentru analiza frazeologiei dintr-o perspectivă culturală.

În viziunea tradițională, boala nu este înțeleasă ca o simplă dereglare a corpului, ci capătă o semnificație simbolică și morală, funcționând ca o formă de sancțiune pentru abateri de la norme sacre sau etice. Suferința fizică este percepută drept consecință a păcatului, a neascultării sau a încălcării unei ordini divine sau comunitare, iar maladia devine expresia unei tulburări în plan cosmic și spiritual. Astfel, în imaginarul popular, apariția bolii este adesea pusă pe seama unor forțe supranaturale – vrăji, blesteme sau mânia divinității – care acționează ca agenți ai unei justiții transcendente. În acest fel, maladia devine o punte între dimensiunea fizică și cea spirituală a existenței, fiind mai puțin un simptom medical, și mai degrabă o manifestare a dezechilibrului moral și sacru.

În lucrarea *Folclorul medical român comparat. Privire generală. Medicina magică* (1944), I. A. Candrea discută pe larg despre originea bolilor, despre cauzele apariției acestora și despre fricile innăscute în mentalitatea poporului român privitoare la boli. În capitolul *Originea bolilor*, I. A. Candrea explică care sunt agenții principali ai îmbolnăvirii în viziunea populară. Omul primitiv nu poate percepe că bolile apar din perturbarea funcțiilor fiziologice normale ale organismului, prin urmare, căutând să înțeleagă cauzele acestor manifestări morbide, a ajuns la concluzia că boala este provocată de o entitate. Această „entitate” poate fi: a) o ființă invizibilă, supranaturală, mitologică, un duh malefic sau un demon care pătrunde în corp și îi exercită controlul; b) un adversar care, prin intermediul vrăjilor, îi induce boala în organism; c) o pedeapsă divină (Candrea, 1944, pp. 98-99).

Există o convingere profund înrădăcinată că majoritatea bolilor sunt provocate de influențele negative ale spiritelor malefice. *Ciuma, Holera, Vărsatul, Frigurile, Damblaua, Junghiurile, Bubele, Brânca* și celelalte afecțiuni care afectează oamenii sunt percepute ca fiind rezultatul acestor vizitatori nedoriți care intră în corpul uman. Clasificarea demonilor reprezintă o sarcină complexă, așa că I. A. Candrea se limitează la o abordare generală, axându-se, exclusiv, pe demonii care cauzează boli, pe care îi împarte în următoarele categorii:

a) Demonii specifici bolilor;

b) Demonii sau duhurile necurate care s-au așezat în sufletele celor decedați, cunoscuți sub denumirile de *moroi, strigoi, sburători* etc., și care vin să tortureze oamenii, provocându-le diverse suferințe și afecțiuni;

c) Ființele demonice, adesea cu aspect feminin, cunoscute sub denumirile de *Iele, Rusalii, Samca, Muma-Pădurii* etc., care se manifestă în diverse moduri și pot afecta oamenii, provocându-le uneori boli severe (Candrea, 1944, p. 111).

Autorul afirmă că multe dintre credințele românilor legate de bolile provocate de demoni și de conspirațiile acestora împotriva sănătății și bunăstării umane se regăsesc aproape identic la majoritatea popoarelor din Europa și chiar din alte colțuri ale lumii. Aceste credințe pot fi considerate reminiscențe ale epocilor primitive, când oamenii, lipsiți de cunoștințe în domeniul civilizației și culturii, erau copleșiți de admirație sau de frică în fața fenomenelor naturale pe care nu le înțelegeau. Imaginația vie și fantezia bogată a acelor vremuri au populat universul cu monștri și demoni, au dat viață munților, pădurilor, apelor și pământului, cerului și stelelor, ploii și fulgerelor, bolilor și plantelor medicinale, creând astfel o lume plină de mistere, în care omul se mișca cu neliniște, temându-se de necunoscut.

În colecțiile de folclor românesc, *râia* apare adesea în diferite expresii, proverbe și zicători, având atât o semnificație literală, referitoare la boala de piele (*scabia*), cât și una simbolică, legată de suferință, neplăceri sau probleme persistente. *Râia* este asociată cu disconfortul fizic și cu dificultățile de viață, simbolizând problemele care afectează comunitatea. Se credea că atunci când cineva are râie și se duce într-o casă nouă, ar trebui să o spună ca atunci nu va fi luată de către nimeni (în Țepu, Tecuci) (Gorovei, p. 285). O altă credință veche spune că nu e bine să pui coșul sau sita pe cap că se uple capul de râie (Candrea, 1944, p. 98). Această practică reflectă o atitudine de precauție și de respect pentru normele sociale și tradițiile comunității, sugerând că anumite gesturi sau atitudini pot avea consecințe negative, chiar dacă la prima vedere par inofensive. Este o învățătură populară despre importanța comportamentului adecvat și a conștientizării efectelor acțiunilor noastre.

Pe de altă parte, în credințele populare românești, numeroase afecțiuni, printre care și *râia*, erau frecvent corelate cu abateri de la normele religioase sau sociale, în special cu nerespectarea zilelor sfinte, ilustrând o viziune tradițională conform căreia sănătatea și bunăstarea erau interconectate nu doar cu igiena și comportamentele fizice, ci și cu respectul față de tradițiile religioase și credințele comunității. Bolile de piele precum *râia* sau *bubele* erau considerate adesea o pedeapsă trimisă de

Divinitate pentru nerespectarea regulilor religioase. Dacă cineva muncea sau desfășura activități nepermise în zilele sfinte (duminica sau sărbătorile mari), se credea că ar putea fi lovit de boli ca râia, ca o formă de avertisment sau pedeapsă divină. Nerespectarea zilelor sfinte (de odihnă și rugăciune) era văzută ca un păcat care atrăgea pedepse nu doar spirituale, ci și fizice (Candrea, 1944, p. 98). Astfel, bolile nu erau doar o consecință a neglijenței igienice, ci și a lipsurilor spirituale sau a neascultării poruncilor divine. Bolile de piele reprezentau simboluri ale impurității, atât fizice, cât și morale.

În acest context, *râia* devine nu doar o afecțiune medicală, ci și o manifestare a dezechilibrului între om și Dumnezeu, între om și normele spirituale. Această credință făcea parte dintr-o viziune mai amplă asupra lumii în care păstrarea ordinii divine și respectul pentru tradițiile religioase erau esențiale pentru sănătatea și bunăstarea individuală și comunitară. Deseori, în mentalul colectiv, bolile erau percepute nu doar ca simple fenomene naturale sau biologice, ci adesea aveau o dimensiune mitologică și spirituală deoarece oamenii din comunitățile rurale explicau apariția bolilor prin credințe în forțe supranaturale, entități malefice sau chiar ca forme de pedeapsă divină. Astfel, bolile erau personificate, fiind considerate ființe autonome capabile să provoace suferință în funcție de comportamentul oamenilor față de ele sau de respectarea normelor sociale și religioase.

Așadar, cuvântul *râie* are sensul „boală contagioasă a pielii ce se caracterizează printr-o mare spuzeală și mâncărime între degete” (Șăineanu, 1930, p. 530). Prin modul ei de manifestare, *râia* este de două feluri: *râie curată* și *râie căprească* (DLR, 1975, p. 456), fiind întâlnită în expresia *Să te bată Domnul cu râie sălbatecă!*. Aceasta este o urare populară cu conotații negative, folosită în special în mediul rural și în trecut. Este un blestem ușor ironic sau umoristic, care exprimă dorința de a-i cauza cuiva necazuri mari, dar într-un mod specific și oarecum amuzant. *Râia căprească* este o formă a scabiei, care afecta caprele și era considerată foarte dificil de tratat și extrem de neplăcută. În acest context, expresia *Să te bată Domnul cu râie sălbatecă!* sugerează o formă de pedeapsă naturală sau un necaz persistent de care persoana în cauză să nu poată scăpa ușor. Invocarea unei pedepse divine sub forma unei boli des întâlnite în comunitățile tradiționale este un exemplu de blestem folosit adesea mai degrabă în glumă decât cu intenția de a face rău. Supărarea, disprețul față de cineva se exprimă și prin imprecizia *mânca-te-ar râia* (DLR, 1975, p. 456).

Termenul *râie* apare, uneori, în expresii idiomatice, ca în *se ține ca râia de om* (DLR, 1975, p. 456), fiind întâlnită în limbajul popular pentru a descrie o persoană sau o situație care se agață insistent de cineva, într-un mod enervant și greu de îndepărtat. Aceasta sugerează că persoana sau problema respectivă este foarte persistentă și nu poate fi evitată cu ușurință, exact așa cum e râia, fiind greu de vindecat și foarte supărătoare. Astfel, se subliniază ideea de insistență nedorită sau atașare neplăcută, care aduce disconfort, fiind o metaforă pentru ceva de care nu poți scăpa, oricât ai încerca.

Folosit ca termen depreciativ pentru animale și oameni, termenul este întâlnit în expresia *a scăpa de o așa râie* (DLR, 1975, p. 456), fiind utilizată în limbajul popular pentru a descrie procesul de eliberare de o problemă semnificativă, un inconvenient sau o persoană extrem de deranjantă și greu de suportat. Cuvântul *râie* este folosit în mod metaforic, referindu-se la un element neplăcut care s-a „lipit” de cineva și de care este dificil să te desprinzi, similar cu dificultatea de a trata boala reală, râia. În acest context, *râia* poate simboliza fie o situație problematică, fie o persoană agasantă/insistentă sau o povară sau o dificultate. Astfel, expresia *a scăpa de o așa râie* (CADE, 1926-1931, p. 1072) se referă la reușita de a te elibera de ceva extrem de neplăcut sau supărător, cu care ai avut de-a face pe o perioadă îndelungată, ilustrând sentimentul de ușurare și eliberare resimțit după ce ai depășit o problemă persistentă. Pe de altă parte, despre omul de care nu poți scăpa, care nu-ți dă pace se spune că *e ca râia* (Zanne, 1901, p. 837). Fiind o boală contagioasă de piele, care era greu de tratat și provoca mult disconfort, expresia face referire la aceste caracteristici. Când cineva spune despre o persoană că *e ca râia*, înseamnă că este insistentă și agasantă, enervantă și nu te poți elibera de ea ușor, provocând disconfort sau neplăceri constante, ilustrând ideea că persoana sau situația la care se referă este una foarte supărătoare și persistentă, asemenea bolii care era dificil de eliminat.

În limbaj regional, cuvântul *râie* apare în expresia *a (i) face (cuiva) râie pe inimă* (DLR, 1975, p. 456), echivalentă cu „a-i fi necaz de ceva, a fi invidios pentru ceva; a face cuiva în ciudă, a necăji”, referindu-se la provocarea unei stări de disconfort emoțional, supărare sau frustrare în rândul unei persoane, în legătură cu un eveniment sau o situație față de care aceasta simte invidie. Această situație sugerează că o persoană își exprimă bucuria pentru propriile realizări, ceea ce generează un sentiment de neplăcere și invidie în sufletul celorlalte persoane. În alte contexte, expresia se referă la dorința intenționată a unei persoane de a provoca suferință sau disconfort altcuiva, având ca scop crearea unui sentiment dureros și persistent, asemănător cu disconfortul generat de râie. Frazologismul capătă o conotație negativă și subliniază intenția de a-i face rău celui alt provocând necaz sau invidie.

Cine scarpină râia altuia, răcorește pe a lui (Zanne, 1901, p. 837) este o zicală populară de care amintește I. A. Zanne, reliefând impactul mediului asupra individului. Atunci când o persoană își petrece timpul în compania unor indivizi cu comportamente negative sau dăunătoare, există o probabilitate crescută ca aceasta să adopte comportamente sau valori similare. În esență, se subliniază că influențele negative din jur pot afecta pe oricine, indiferent de intențiile sale inițiale.

Expresia *Caprei îi pică coada de râie, fie ea tot sus o ține* (Zanne, 1901, p. 393) se referă la persoanele care, în ciuda eforturilor de a se prezenta într-o lumină favorabilă și de a adopta o atitudine de superioritate, nu reușesc să-și ascundă cu adevărat imperfecțiunile sau problemele. Aici frazeologismul simbolizează ideea că, indiferent de aparențe, dificultățile sau defectele vor deveni evidente.

Partea a doua a structurii, *fie ea tot sus o ține* sugerează că, indiferent de cât de mult încearcă cineva să-și mascheze neajunsurile sau să se prezinte într-o manieră favorabilă, adevărul va ieși la iveală.

Frazeologismele își obțin expresivitatea din decalajul dintre înțelesul literal al cuvintelor individuale și sensul figurat pe care îl capătă în cadrul expresiei. Cu cât acest decalaj este mai mare, cu atât expresia devine mai expresivă și mai surprinzătoare. Cu cât o expresie este mai folosită în vorbirea curentă, cu atât își poate pierde din figurativitate și, implicit, din expresivitate. Deși poate deveni un loc comun, expresia rămâne relevantă prin prisma mecanismelor sale de construcție și a capacității de a servi drept model pentru noi forme expresive.

Tradițiile și practicile ancestrale joacă un rol crucial în percepția bolilor, iar anumite afecțiuni sunt asociate cu ritualuri specifice, cum ar fi descântecurile sau purificarea, care se cred a avea puterea de a alunga boala. Metaforele și simbolurile asociate cu boli reflectă complexitatea condiției umane, incluzând suferința, speranța și interacțiunea cu comunitatea. Ele nu doar că îmbogățesc limbajul, ci și facilitează înțelegerea profundă a experiențelor umane, ajutând oamenii să navigheze prin propriile lor provocări.

Expresiile care conțin termeni referitori la boli oferă o perspectivă fascinantă asupra legăturilor dintre cuvânt, concept și imagine. Aceste expresii reflectă nu doar faptele de cultură materială, ci și mentalitatea comunității și aspectele de psihologie populară. Totodată, ele sunt adesea rezultatul observațiilor asupra comportamentului uman și a normelor sociale, reflectând valorile și credințele unei comunități, iar metaforele pe care le conțin adaugă un strat de profunzime și nuanță comunicării, transformând conceptele abstracte în imagini concrete, facilitând înțelegerea.

Referințe bibliografice:

1. ARIEL, M. Literal, minimal and salient meanings, *Journal of Pragmatics*. nr. 34, 2002, p. 397.
2. CANDREA, I.-Aurel; ADAMESCU, Gh. *Dicționarul enciclopedic ilustrat*. București: Editura Cartea Românească, 1926-1931, p. 1072.
3. COȘERIU, Eugeniu. *Lecții de lingvistică generală*, traducere din spaniolă de Eugenia Bojoga, cuvânt înainte de Mircea Borcilă. Chișinău: Editura Arc, 2000, pp. 258-259.
4. COȘERIU, Eugeniu. *Prelegeri și conferințe*, Supliment la *Anuarul de lingvistică și istorie literară al Institutului de Filologie Română „Alexandru Philippide”*. Iași, XXXIII, 1992-1993, seria A., Lingvistică, 1994, p. 52.
5. COȘERIU, Eugeniu. *Lingvistica din perspectivă spațială și antropologică. Trei studii*, cu o prefață de Silviu Berejan și un punct de vedere editorial de Stelian Dumistrăcel. Chișinău: Editura Știința, 1994, p. 133.
6. DLR = [Academia Română] *Dicționarul limbii române (serie nouă)*, Editura Academiei, t. VI, litera M (1965-1968); VII/1, litera N (1971); VII/2, litera O (1969); VIII/1-5, litera P (1972-1984); IX, litera R (1975); X/1-5, litera S (1986-1994); XI/1, litera Ș (1978); XI/2-3, litera T (1982-1983); XII/1, litera Ț (1994); XIII/1, litera V (V- veni; 1997; venial-vizurină; 2003); IV, litera L (L- lherzolită; 2008); V, litera L (Li-luzulă, 2008), p. 456.

7. DOBROVOL'SKIJ, D., PIIRAINEN, E. *Figurative Language: Cross-cultural and Cross-linguistic Perspective*. Elsevier, Amsterdam, 2005, p. 14.
8. DU = ȘĂINEANU, Lazăr. *Dicționarul universal al limbii române*. Craiova: Editura Scrisul Românesc, 1943.
9. DUMITRĂCEL, Stelian. *Lexic românesc. Cuvinte, metafore, expresii*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1980, pp. 106-107.
10. GOROVEI, Artur. *Credințe și superstiții ale poporului român*. București: Editura Grai și Suflet Cultura Națională (ediția I: 1915), 1995, p. 285.
11. SAVIN, Petronela, *De gustibus disputandum ... Frazeologia românească privitoare la alimentație*. Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2011, p. 32.
12. ZANNE, Iuliu A. *Proverbele românilor din România, Basarabia, Bucovina, Ungaria, Istria și Macedonia*. vol. I, București: Editura Librăriei Socec & Comp., 1901, p. 393.